

Ing. Jakub Zamoužil
radní spolku Klimatická žaloba ČR, z.s.

Vážený pan
Mgr. Martin Kupka
Ministr dopravy
nábřeží Ludvíka Svobody 1222/12
110 15 Praha 1

Praha 4. července 2022

Věc: Dodatečná mitigační opatření vyplývající z rozsudku klimatické žaloby

Vážený pane ministře,

dne 15. června 2022 vydal Městský soud v Praze rozsudek, číslo jednací 14A 101/2021 – 248, kde stanovuje, že zásah Ministerstva dopravy a dalších ministerstev spočívající v nestanovení konkrétních mitigačních opatření vedoucích ke snížení emisí skleníkových plynů o 55 % do roku 2030 ve srovnání s úrovní v roce 1990 je nezákonný. Soud Ministerstvu dopravy zakazuje pokračovat v porušování práv žalobců nestanovením těchto opatření.

Dle českého správního řádu je sice pro kteroukoli ze stran možné proti rozsudku podat kasační stížnost, její podání však pravomocnost rozsudku neodkládá. Vaše ministerstvo tak nyní má povinnost bezodkladně konat dle zmíněného rozsudku, tzn. bez zbytečného prodlení přijmout dodatečná mitigační opatření, která dosud v plánech Vašeho ministerstva obsažena nejsou, a která povedou k dosažení zmíněného cíle snižování emisí skleníkových plynů.

Uvítáme, pokud při přípravě dodatečných opatření budete reflektovat výroky Městského soudu, které jsou obsaženy v písemném odůvodnění zmíněného pravomocného rozsudku, mimo jiné tyto:

1. Klima představuje nenahraditelnou hodnotu a vypouštění skleníkových plynů zasahuje do lidských práv

„Městský soud je přesvědčen, že do okruhu základních životních potřeb člověka náleží též žití v dlouhodobě udržitelných klimatických podmínkách, neboť jsou nezbytným předpokladem pro nerušený výkon ostatních lidských práv, např. práva na život, na zdraví, vlastnického práva, práva vykonávat hospodářskou činnost aj.“ (odst. 210)

„Globální oteplování způsobené vypouštěním skleníkových plynů nepříznivě ovlivňuje klimatické podmínky potřebné k lidskému životu, čímž zasahuje do práva na příznivé životní prostředí, které je zaručeno čl. 35 odst. 1 Listiny“ (odst. 225)

„V nyní posuzované věci by ke změně klimatu došlo i v případě činnosti žalovaných při mitigaci a adaptaci na změnu klimatu. Kdyby však žalovaní řádně plnili své závazky, klimatická změna by byla mírnější a odvrácení nebezpečné změny klimatu dle čl. 2 odst. 1 písm. a) Pařížské dohody by bylo pravděpodobnější.“

Tento závěr plyne z nezanedbatelného vlivu lidské činnosti na klimatickou změnu. Nekonání žalovaných je proto dílčí příčinou stávajících nepříznivých dopadů změny klimatu. Městský soud podotýká, že individuální odpovědnost smluvních států Pařížské dohody nelze vyloučit s odkazem na výši emisních příspěvků jiných států.“ (odst. 325)

2. ČR má povinnost snižovat emise skleníkových plynů dle EU NDC k Pařížské dohodě

„Účinná kontrola plnění Pařížské dohody vyžaduje, aby smluvní strany měly stanoveny určité příspěvky. Z tohoto důvodu je nutné redukční příspěvek dle EU NDC vykládat jako individuální, nikoli pouze jako celounijní. Tento výklad nakonec zastává i ČR, která na str. 33 a 34 vyhodnocení POK, které bylo schváleno vládou v říjnu 2021, uvádí: „Evropský cíl k roku 2030, který je současně národně stanovený příspěvek (NDC) pro potřeby implementace Pařížské dohody, stanoví pokles čistých emisí (tj. včetně sektoru LULUCF) o 55 % vůči úrovni emisí v roce 1990.“ (odst. 251)

„Skutečnost, že snížení emisí o 55 % do roku 2030 oproti hodnotám roku 1990 nebylo doposud Unii promítnuto do podoby konkrétních národních cílů (skrže novelizaci sekundárního práva balíčkem „Fit for 55“), nevylučuje právní režim Pařížské dohody. Ochrana klimatu na úrovni EU bez dalšího nepodmiňuje ochranu podle Pařížské dohody, oba nástroje působí vedle sebe a mohou se překrývat.“ (odst. 256)

3. ČR své povinnosti snižování emisí nesplňuje

„Soud především poukazuje na to, že MŽP na str. 33 a 34 vyhodnocení POK konstatovalo: „Cíl Pařížské dohody by tak ČR splnila pouze při naplnění scénáře s dodatečnými opatřeními.“ Dle samotného žalovaného tak stávající opatření nestačí k dosažení cíle Pařížské dohody. Totožný závěr vyplývá z národní inventury antropogenních emisí skleníkových plynů pro ČR provedené podle nařízení 2018/1999, o správě energetické unie a opatření v oblasti klimatu, a uveřejněné v roce 2021“ (odst. 270)

„MŽP upozornilo, že v současnosti probíhá rozsáhlé modelování dopadů balíčku „Fit for 55“ a s ohledem na výsledek budou poté volena konkrétní opatření pro aktualizaci POK. Dle městského soudu nejde o řádné plnění závazku plynoucího z čl. 4 odst. 2 věty druhé Pařížské dohody.“ (odst. 272)

„Nečinnost při mitigaci není vyvrácena odkazem MŽP na Obecný programový dokument Modernizačního fondu (dále jen „OPD“), který by při úplném uskutečnění mohl vést ke snížení emisí o 18 mil. tun CO₂ ekv. v roce 2030. Z vyjádření MŽP na druhou výzvu soudu není zřejmé, jakým výpočtem žalovaný dospěl k závěru, že předpokládané snížení pokrývá rozdíl mezi snížením emisí při scénářích WEM a WAM; nevyplývá z něj pravděpodobnost dosažení citovaného snížení; a na str. 34 OPD je uvedeno, že snížení emisí ve výši 18 054 217 tun CO₂ v roce 2030 je pouze indikativního charakteru a přínos vynaložených prostředků se bude odvíjet od nastavení míry podpory a nastavení opatření programů. Nejedná se tedy o konkrétní a úplné mitigační opatření, nýbrž o obecný rámec pro uskutečňování mitigačních opatření.“ (odst. 279)

„Městský soud shrnuje, že žalovaní měli po vstupu Pařížské dohody v platnost pro Českou republiku a aktualizaci prvního EU NDC bez zbytečného odkladu a v souladu s požadavky kladenými na mitigační opatření čl. 4 odst. 14 Pařížské dohody (transparentnost, přesnost, úplnost) stanovit plán pro dosažení cíle Pařížské dohody (EU NDC) do roku 2030. Aktualizované EU NDC bylo přijato sekretariátem UNFCCC dne 18. 12. 2020, žalovaní nemají rozumný důvod vyčkávat s vypracováním a následnou implementací opatření až do roku 2023. Soud je povinen rozhodovat na základě skutkového stavu ke dni svého

rozhodnutí. Faktem zůstává, že k dnešnímu dni žalovaní nemají konkrétní plán, jak dosáhnout do roku 2030 snížení emisí skleníkových plynů o 55 % ve srovnání s rokem 1990.“ (odst. 281)

4. Ministerstvo dopravy musí bezodkladně přijmout dodatečná opatření k mitigaci změny klimatu

„Úkolem mitigačních opatření je odvrátit nebezpečnou změnu klimatu. Z hodnotících zpráv IPCC vyplývá, že nebezpečná změna není jen abstraktním pojmem, ale skutečným nebezpečím. Podle principu předběžné opatrnosti dle § 13 ZŽP nelze přijetí mitigačních opatření odkládat. To znamená, že opatření by měla být také včasná.“ (odst. 262)

„Účel principu předběžné opatrnosti spočívá v předejití nevratnému nebo závažnému poškození životního prostředí, jímž klimatická změna nepochybně je. Čím dříve budou navržena a implementována přiměřená mitigační opatření, tím spíše bude splněn cíl EU NDC. Jde o povinnost včasného konání. V nyní posuzované věci to znamená, že časový rámec posuzování dopadů balíčku „Fit for 55“ směřujících ke splnění společného cíle EU, nemůže stát v cestě přijetí přísnějších opatření pro dosažení samostatného cíle ČR uvedeného v EU NDC.“ (odst. 277)

„Žalovaní neuvedli žádný legitimní důvod, proč je aktualizace POK plánována až na rok 2023, resp. proč je výstup posouzení dopadů balíčku „Fit for 55“ nezbytný pro plnění individuálního závazku ČR dle Pařížské dohody. Usnesení vlády č. 207 z 22. března 2017 sice MŽP ukládá povinnost zpracovat aktualizaci POK do 31. 12. 2023, jedná se však o nejzazší možný termín. MŽP musí předně postupovat v souladu s progresivní povahou závazku podle čl. 4 odst. 2 věty druhé Pařížské dohody a bez zbytečného odkladu vypracovat určitá a úplná mitigační opatření směřující k dosažení cíle EU NDC. V prodlení s plněním této povinnosti je nejen MŽP, ale též ostatní žalovaní, neboť koordinovaný, integrovaný a výrazně nadresortní přístup při přípravě a implementaci POK podmiňuje její následnou účinnost (shodně str. 79 vyhodnocení POK). Nedostatky zjištěné v rámci vyhodnocení POK se týkají oblastí v rozdílných ministerských gescích dle kompetenčního zákona, např. správa lesů, vodní hospodářství, a ochrana půdy (MZ), energetika (MPO), ochrana životního prostředí (MŽP), doprava (MD). Všechna tato ministerstva mají v kompetenci oblasti, které se týkají vypouštění skleníkových plynů do ovzduší, či jejich redukci. Soudní zákaz pokračovat v porušování práv žalobců nemůže směřovat pouze proti jednomu žalovanému, ale vůči všem žalovaným. Jedině tak bude žalobcům poskytnuta účinná právní ochrana.“ (odst. 278).

Žádáme vás tímto o sdělení, která konkrétní mitigační opatření plánuje Ministerstvo dopravy přijmout v reakci na tento rozsudek a v jakém časovém horizontu je plánujete zavést.

Zároveň jsme připraveni se s Vámi setkat a představit Vám naši představu o potřebných mitigačních cílech a opatřeních. Tyto jsme ministerstvu posílali dne 8. 12. 2020 v rámci naší předžalobní výzvy (https://www.klimazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/12/Prezalobni_vyzva.pdf) a vesměs zůstávají platné.

S pozdravem a očekáváním Vaší odpovědi

Jakub Zamouřil

za spolek Klimatická žaloba ČR, z.s.